

אור החיים

עונג שבת

פרשת וארא | מס' 14

רבינו הקדוש מבאר מדוע משה רבינו היה צריך לומר את המילים 'אֲשֶׁר שָׁם לְפָרְעָה' וכי ה' לא יודע על איזה צפרדעים מדובר?

מסביר רבינו הקדוש 'מכאן למדים שאדם צריך לפרש תפילתו'.

וכן כתב רבינו בפרשת ואתחנן (ג כג) שיש ארבעה תנאים לקבלת התפילה, ואחד מהם שתהיה תפילתו מפורשת ולא תהיה מתפרשת לאופנים אחרים, ומביא רבינו דוגמא לזה ממעשה שהובא במדרש (אס"ר ז כד) שהיה יהודי אחד שהלך בדרך והתעייף מהדרך הארוכה. התפלל 'הלואי והיה לי חמור', פגש אותו גוי אחד שהיתה לו אתון שילדה והכריח אותו להרכיב את הוולד על כתפיו. אמר תפילתי התקבלה אך אני לא ביקשתי נכון, שהיה עלי לפרט את בקשתי בתפילה ולבקש חמור לרכוב עליו.

{ וארא פרק ח פסוק ח }

'פשר שינוי התגובות של פרעה במכות'

וַיִּקְרָא פֶּרַעַה לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר הֲעֵתִירוּ אֵלַי ה' וַיֹּסֶר הַצְּפַרְדְּעִים מִמֶּנִּי וּמֵעַמִּי וַאֲשַׁלְּחָה אֶת הָעָם וַיִּזְבְּחוּ לָהּ:

שואל רבינו הקדוש, מדוע במכת צפרדע מיהר פרעה לקרוא למשה ולאהרן שיסירו ממנו את המכה, בשונה ממכת דם שאחרי שראה פרעה שגם חרטומיו יכלו להפוך את המים לדם, 'נרגע' וחזר לביתו, ככתוב: (לעיל ז כ) 'וַיִּפֶן פֶּרַעַה וַיָּבֵא אֶל בֵּיתוֹ וְלֹא שָׁת לְבוֹ גַם לְזֹאת', והלא גם כאן קרא פרעה לחרטומיו ועשו צפרדעים בלטיהם, וכמו שכתוב: (ח ג) 'וַיַּעֲשׂוּ כֵן הַחַרְטֻמִּים בְּלִטְיָהֶם וַיַּעֲלֶוּ אֶת הַצְּפַרְדְּעִים עַל אֶרֶץ מִצְרָיִם', ולמה לא 'נרגע' פרעה בזה ומיד הלך לקרוא למשה ולאהרן? נוסף לכך אנו רואים בהמשך המכות שינויים כאילו, שכן במכות 'כינים', 'דבר', 'שחין', 'חושך', לא קרא פרעה למשה ולאהרן, ואילו ביתר המכות כן קרא אליהם, ועל כן יש צורך להבין מה פשר השינוי בכל זה?

מתרץ רבינו הקדוש, שפרעה הרשע בכל מכה שקיבל נפגע בשני מישרים: א. נפגע 'באמונתו' - שהוא השליט הבלעדי בתבל, ובלעדיו לא ירים איש את ידו ואת רגלו, וכמו שאמר: 'לי יאורי ואני עשיתיני'. ועל ה' אמר באיוולתו: "מי ה' אשר אשמע בקולו", "לא ידעתי את ה' וגם את ישראל לא אשלח". בכל מכה שקיבל, פרעה הוכרח להודות שיש מישהו מעליו ששולט על כולם וגם עליו בעצמו. ב. נפגע 'פזיזת' - סבל ייסורים קשים. והרבה פעמים הגיע עד שערי מוות. ושתי הסיבות הללו כל אחת כשלעצמה היתה צריכה לגרום לו שישלח את עם ישראל, אלא שהקב"ה רצה שיקבל עשר מכות, וכמו שכתוב: "ואולם בעבור זאת העמדתך, בעבור הראותך את כחי, ולמען ספר שמי בכל הארץ". ואשר על כן, תיכף בכל מכה שקיבל פרעה היה צריך להוכיח לעצמו ולעמו שאין איזשהו כוח עליון שבשליחותו באו משה ואהרן, אלא גם משה ואהרן לא עשו דבריהם אלא בכישוף. לכן

'המעביר על מידותיו מתנהגים עימו מן השמים לפני משורת הדין'

וַיִּדְבֵר אֱלֹקִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה' :

רבינו הקדוש מבאר את הפסוק על זה הדרך: וַיִּדְבֵר אֱלֹקִים אֶל מֹשֶׁה, שה' דיבר אל משה בשם אֱלֹקִים הרומז למידת הדין, ובא הכתוב לומר, שה' ישב עליו בדין על דבריו שאמר 'לָמָּה הִרְעַתָּה לְעַם הָזֶה לָמָּה זֶה שָׁלַחְתָּנִי', לאחר מכן ממשיך הכתוב ואומר וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה', ושם ה' רומז על מידת הרחמים. בא ה' לומר למשה, אף על פי שאני צריך לדון אותך על דברך, אני נוהג איתך במידת הרחמים. הטעם לכך יבואר על פי הגמרא (ר"ה יז). אמר רבא, כל המעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו, שנאמר (מיכה ז יח) 'נושא עון ועובר על פשע', למי 'נושא עון'? למי ש'עובר על פשע'.

ומסיים רבינו בלשון קדשו: 'וידוע הוא כי משה עניו מאוד ומעביר על מידותיו יותר מכל הנבראים, לזה נהג ה' עימו במידה זו, ונשא עונו שהיה ראוי לבוא עימו במשפט עליו. והוא אומר אני ה', ורמז למידת 'נושא עון', ואין כאן משפט אליו'.

{ וארא פרק ו פסוק ב }

'הצועק והמשווע לה' מקדים את ישועתו'

וְאָרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדַּי וְשָׁמַי ה' לֹא נֹדַעְתִּי לָהֶם:

מסביר רבינו הקדוש שבפסוק זה בא ה' להשיב על טענת משה רבינו אליו 'לָמָּה הִרְעַתָּה לְעַם הָזֶה לָמָּה זֶה שָׁלַחְתָּנִי' ולמה שלחת אותי קודם הזמן הקצוב לשיעבוד שהוא ארבע מאות שנה? ענה לו הקב"ה: הגם ששמתי גבול לזמן שבני ישראל יצאו מארץ מצרים, ובזה נגליתי לאבות בְּאֵל שַׁדַּי כמבואר בגמרא (חגיגה יב). על הנאמר: (בראשית יז א) 'אני אל שדי' שאמרתי לעולמי די, ובו שמתי לגלות גבול ואמרתי לו די, שלא יתארך יותר מארבע מאות שנה, אבל יש בחינה אחרת שלא נודעתי לָהֶם והיא שיהיה זמן גאולה על ידי רחמים, שאם עם ישראל יבקשו ויעוררו רחמי שמים, כמו שעשו באמת כנאמר 'וַיִּאֲחָזוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֶבְדָּה וַיִּזְעְקוּ וַתַּעַל שׁוֹעַתָם אֶל הָאֱלֹקִים מִן הָעֶבְדָּה', אז יגאלו קודם הזמן, ואת המידה הזאת שעל ידה אפשר להקדים את הגאולה לא הודעתי לאבות, וזה שנאמר וְשָׁמַי ה' הרומז למידת הרחמים לא נודעתי לָהֶם.

{ וארא פרק ו פסוק ג }

'ממשה רבינו למדים שצריך לפרש את התפילה'

וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מֵעַם פֶּרַעַה וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל ה' עַל דְּבַר הַצְּפַרְדְּעִים אֲשֶׁר שָׁם לְפָרְעָה:

מיד קרא לחכמיו שיעשו גם הם כמעשה משה ואהרן, וזוהי יוכיחו שאין זה אלא כישוף בלבד. בזה הסיר ממנו את הפגיעה הראשונה שבמכה. אלא שגם בזה לא תמיד הצליח פרעה, ואף על פי כן לא שילח פרעה את ישראל בשל כך, אודות למה שאמר הקב"ה למשה רבינו: (לעיל בפרק ד פסוק כא) "ואני אחזק את ליבו ולא ישלח את העם". ועוד נאמר: (בפרק ז פסוק ג) "ואני אקשה את לב פרעה והרבתי את אותותי ואת מופתי בארץ מצרים" כדי שיקבל את כל המכות.

אולם כל זה עדיין לא יפטור לו, לפרעה, את הבעיה השנייה שהיא קשה יותר, והיא הסבל 'הפיזי' שסבל במכות, שהרי ה'חכמים' שלו לא יכלו 'לנטרל' את הדם והצפרדע 'בחכמתם', אלא רק להוסיף עוד דם. פרעה התנהג בזמן המכות בצורה הבאה: כל מכה שהוא עוד יכל 'לסחוב' אותה, הוא לא קרא למשה ולאהרן, אבל מכה שלא יכל לסובלה, וראה שהוא מגיע עד שערי מוות - מיד קרא למשה ולאהרן.

ומביא רבינו דוגמא לזה שבמכת דם, שלח פרעה מיד לחכמיו שיעשו גם הם כן, ואחרי שראה שגם חרטומיו עשו כן בהצלחה, עתה נפנה 'לטפל' בבעיה השנייה - שהיא הסבל 'הפיזי'. וגם לזה מצא פתרון, שחפר ומצא מים בקרקע ש'סביבות' היאור, כי לא נהפכו דם רק המים 'המגולים' שביאור, וכמו שכתב רבינו הקדוש לעיל (בפרק ז פסוק כב) על הפסוק: "ויחפרו כל מצרים סביבות היאור מים לשתות כי לא יכלו לשתות ממימי היאור" דמשמע שאכן 'סביבות' היאור כן מצאו המצרים מים, ורק ביאור עצמו לא מצאו. וכך היה לו עוד פתרון לקנות מים מעם ישראל, וכמו שאמרו במדרש שממכת דם

העשירו ישראל. ועל כן לא נזעק לקרוא למשה ולאהרן, אלא הלך לביתו רגוע ושלו.

אולם במכת צפרדע, אף על פי שהצליח לפטור את הבעיה הראשונה על ידי שקרא לחרטומיו שיעשו גם הם צפרדעים והצליחו, אבל עדיין נשאר עם הבעיה השנייה שאותה לא הצליח לפתור. היא בעיית 'הרעש' שהקימו הצפרדעים, וזו רק הבעיה הקטנה, כי הבעיה הגדולה היא שהצפרדעים היו נכנסים לו בתוך מעיו, וכמו שאמר הכתוב: (בפסוק כט) "ובכה" ובעמך יעלו הצפרדעים", ואמרו רבותינו ז"ל (במד"ר י ג) ש'בתוך מעיהם היו נכנסים הצפרדעים ומקרקים'. וזה דבר שיש בו סכנת מוות, כי יש באפשרות הצפרדעים גם כן לנקוב את בני מעיו ולעשותו טריפה, ולכן נבהל פרעה וקרא תיכף ומיד למשה ולאהרן ואמר להם "ויאמר העתירו אֶל ה' וְיִסַר הַצִּפְרָדִּים מִמֶּנִּי וּמֵעַמִּי".

ובמכת כינים, גם כאן אנו שומעים שמיד שלח פרעה לחכמיו שיעשו אף הם כינים, אלא שכאן הם לא הצליחו כי חז"ל אומרים לנו (בסנהדרין ס"ז:): שאין הכישוף יכול לשלוט על בריה פחות מכשעורה, ועל כן הודו ואמרו "אצבע אלוקים היא". ולפי זה כבר היה צריך להסכים פרעה לשלח את ישראל, אלא שכאמור ה' חיזק את ליבו ולא יסף לשלח עוד את ישראל. ובדבר הסבל של המכה, הנה כיון שלא היה זה סכנת מוות, העדיף פרעה לשבת ולסבול בדומיה עד יעבור זעם. ועיין עוד באור החיים הקדוש את פירוט שאר השינויים בין כל מכה ומכה.

{ וארא פרק ח פסוק ד }

שיעור בלימוד ספר האור החיים הק': ישועה במכירת הדירה!

בחיים יש הרבה פעמים שצריכים ישועה אבל יש פעמים שצריכים את הישועה מיד. כל רגע שעובר הלחץ גובר ועולה. אחד מהצמתים המרכזיים במקרה שלי התרחש כשהייתי צריך לעבור מדירתי הקטנה לדירה גדולה יותר. זה היה כרוך בהרבה טרדות וריצות. הטרדה הגדולה הייתה שהתחייבנו בקניית הדירה החדשה לשלם סכום גדול בתאריך מסוים, על סמך שנמכור את דירתנו הקודמת והישנה. היינו לחוצים למכור ולשלם את התמורה לבעל הדירה החדשה. אך דא עקא, הימים עוברים ואין קונים באופק.

פרסמנו בעיתון ואצל מתווכים. מעט אנשים התעניינו בדירתנו וגם אלה שהגיעו לא התרשמו לטובה. כאמור הזמן עובר והלחץ גובר עד שפגשתי את אחד מ ידידי שחי', דיברנו על הא ועל דא ותוך כדי הדברים סיפר לי שהוא זוכה לקיים סדר לימוד לאברכים בכל ליל שישי, מידי שבוע בספר "אור החיים הקדוש" ולאחר מכן עורך סעודה כיד המלך לכלל הלומדים. מיד נעניתי ברצון להשתתף בזכות הגדולה שנפלה לידי וקיבלתי על עצמי לממן סעודה אחת, הוצאתי מכיסי מאה שקלים ונתתי לו על החשבון, ואמרתי לו שבמשך השבוע אשלים לו את כל סכום הסעודה.

המעשה היה בבוקרו של יום חמישי. ובערב קיבלתי טלפון מיהודי שרוצה לראות את הדירה, בצאת השבת בא אותו יהודי, ראה את הדירה ואמר לי שהוא רוצה לחשוב. נזכרתי שעדיין לא השלמתי את סכום הסעודה שהתחייבתי ביום חמישי. מיד העברתי את הכסף לידידי. ולאחר כמה ימים בא אותו אדם וסגר עימי את רכישת הדירה. מה שמדהים במיוחד בסיפור זה, שסגירת החוזה של הדירה היה בדיוק בשעת לימוד תורת האור החיים הקדוש בליל שישי, ועיקר הבשורה, הטלפון הראשון של אותו קונה שהתעניין בדירה, התרחש בדיוק בשעת הסעודה שאותה תרמתי.

{ סיפורי ישועות שהגיעו למערכת }

הודעה חשובה! דרושים מפיצים לעלון לכל חלקי הארץ, לפרטים: 052-7149157

לקבלת העלון במייל: oh613000@gmail.com

לידיעת הציבור מתקיים שיעור באור החיים הקדוש בכותרת המערבי
מפי הרב אריה וינרטן שליט"א
בליל שישי בשעה 9:20
כולם מוזמנים.

קריאת קודש

אליך קורא יקר, עקב הביקוש הרב לעלון 'אור החיים-עונג שבת' בכל הארץ, ואין הקומץ משביע את הארי, מחמת שהעלויות רבות. לכן יצאנו בזכות לשותפות בעלון הן בהרפסה והן בהפצה.

לפרטים 0527149157

ניתן להקדיש לע"ג לרפואה ולהצלחה.

העלון מוקדש-לרפואת שמעון בן ספיר שרה, ספיר שרה בת נגית, אברהם בן מרים, תנה בת גרציה, מיכאל בן ברוריה שרה, שמעון בן לבנה, שירה בת ספיר שרה, אלישבע בת אביגיל, מרים בת גלדיס, צביקה בן מרים, דוד בן גרציה, יצחק בן רחל, אסתר בת עזיה, אילנית בת תמר, תמר בת חנום, מעיין בת אפרת רחל, שלמה בן רויטל, מיכל בת יפה, אביגיל בת מיכל, מיכאל בן מיכל ומשפחתם, יעל בת מויל, יעקב חיים בן יעל, י"ב א', לזיווג הנון שיראל בת נגית, אפרת בת חמר, יעקב חיים בן יעל, יפית נועה בת יעל. זרע בר קיימא לעמיתך בן אביעד. להצלחה בכל ליהודה אילה אהרון שמעון ותמר-עובדיה, יוחאי בן שושנה, אורית צביה בת דבורה, יצחק בן אוסתר, יוסף נעים וכל בני ביתו, דוד זינרון בן תומה. לע"ג הרב שמעון בן אסתר זצ"ל, חיים יעיש בן עשה, מרים בת מויל מסעודה, גרציה בת רחל, סמדר שמחה בת רות, אילנה בת רינה, שמעון בן לאוני, מיה בת שושנה, ינאל בן שמחה, חיה בת נגיה, יחזקאל בן מרים, יוסף בן מסעודה, דניאל בן רחל, ליאורה בת רחל, משה בן עליזה, חיים בן דורא

תרצה לפתוח שיעור "אור החיים" בישיבתך?

נשמח לסייע לך: 052-7636252

